

3. Крат Д. А. Вплив засобів масової інформації на розвиток особистості у підлітковому віці / Д. А. Крат // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки: збірник наукових праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – № 4(49). – С. 241–247.
4. Педагогічна енциклопедія: [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://slovník.com.ua/?grupa=11&id_sl=20, вільний.
5. Ролінський В. І. Агресивність на телеекрані та проблеми неповнолітніх. /В. І. Ролінський // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Збірник наукових праць – Київ – Житомир: Ви-во ЖДУ, 2004. – Кн.1. – 363 с.

УДК: 376.337.64

КАЙС М.І.
МОЧАН Т.М.
Мукачівський державний університет, Україна

РОЛЬ СІМ'Ї У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

В останні роки, зважаючи на впровадження інклюзивного навчання, що передбачає залучення батьків, як активних учасників навчально-виховного процесу, в теорії та практиці педагогічної науки виникла необхідність активного вивчення сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами. Для родини, в якій зростає та виховується дитина з особливими освітніми потребами найважливішим завданням є формування в неї особистісних якостей громадянина, а саме: розвинену духовність, моральну культуру, особистісний розвиток.

Проблему сімейного виховання дітей з особливими освітніми потребами досліджували як зарубіжні вчені (А. Адлер, Д. Рубейн, С. Хайнес та ін.) так і вітчизняні (А. Колупаєва, Л. Савчук, М. Сяба, О. Царькова та ін.).

А. Колупаєва, Л. Савчук зазначають, що основними завданнями сімейного виховання дітей з особливими освітніми потребами є:

- формування звичок позитивної поведінки;
- позитивна оцінка дитини та адекватна оцінка її діяльності (Що зробила? Чого навчилася?, Як виявила себе?);
- сприятливий психологічний клімат сім'ї [2].

На думку науковців, батьки мають дати своїм дітям найважливіший урок – нести людям радість. Звідси незаперечне значення розвитку емоційної сфери у дітей, розрізнення та реакція на почуття та вчинки людей, засвоєння норм етикету та правил спілкування [2].

А. Колупаєва наголошує на тому, що сім'я, в якій виховується дитина з особливостями психофізичного розвитку потребує особливої уваги. Якщо в родині панує оптимістичний та життєрадісний настрій, то впевненість у своїх силах і можливостях матиме і дитина. Повсякденне життя сім'ї має передбачати участь дітей з порушеннями психофізичного розвитку у всіх видах домашніх справ: прибирання, миття посуду, допомога по господарству тощо. Батьки при цьому мають бути терплячі, доброзичливі, однак не варто допускати всюдозволеності, відсутності будь-яких обмежень. Позитивна атмосфера в родині, захищеність

батьківською любов'ю дає змогу бути вимогливими, але не конфліктними. Позитивні вчинки помічаються, оцінюються, підтримуються, негативні вчинки потребують обговорення і відповідної оцінки [1].

На думку О. Царькової для дитини сімейне виховання представляє унікальну умову її нормального розвитку. Важко переоцінити роль сім'ї в процесі розвитку всіх сторін психіки дитини, починаючи від елементарних моторних навичок і закінчуючи становленням її інтелекту, емоційної сфери [4].

Науковець водночас, зауважує, що у процесі виховання дитини відбувається не лише становлення її свідомості, а й здійснюється процес особистісного зростання самих батьків, їх міжособистісних відносин. Сімейне середовище виступає найважливішим чинником соціалізації, під якою розуміється складний процес засвоєння дитиною соціального досвіду [4].

Як зауважує автор, коли мова йде про сім'ю дитини з відхиленнями у розвитку, сімейне виховання виступає не тільки як найважливіший і визначальний фактор соціалізації, але і як двері в соціальну інтеграцію, шлях до самостійного і незалежного життя [4, с. 689].

М. Сяба зазначає, що роль сім'ї полягає у формуванні в свідомості дитини сфери цінностей: взаємоповаги, тобто людина повинна сприйматися як найважливіша цінність; толерантності, яка має проявлятися у терпимому ставленні до людей різних національностей, культур, соціальних шарів та народів; усвідомлення себе частиною суспільства, що є невід'ємною частиною існування та розвитку людини взагалі; надання можливостей для розвитку навичок та талантів конкретної людини, бо кожна людина має певні здібності, які необхідно розкривати протягом всього життя; взаємодопомоги, яка є також необхідною, бо саме завдяки їй будуються міцні стосунки між людьми та виникає довіра до інших; можливості навчатись один у одного, що є запорукою успіху будь-якого процесу навчання та виховання; можливості допомагати самим собі та людям у своїй спільноті [3, с. 167].

Таким чином сім'я відіграє основну роль у вихованні дітей з особливими освітніми потребами, оскільки саме вона на перших етапах зростання дитини вибирає подальший її життєвий шлях та забезпечує подальші успіхи. Перед батьками, які виховують таку дитину постає важливе завдання – допомогти їй розвивати здібності і таланти, сприяти у подальшій адаптації та соціалізації в суспільстві. Сім'я виступає осередком формування таких вічних цінностей як любов, доброта, взаємодопомога.

Список використаних джерел

1. Колупаєва А. А. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва. – К.: ТОВ ВПЦ «Літопис – ХХ», 2010. – 255с.
2. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: науково-методичний посібник / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 274с.
3. Сяба М. О. Роль сім'ї у вихованні дітей з особливими потребами / М. О. Сяба // Духовність особистості; методологія, теорія і практика / Збірник наукових праць

Східноукраїнського національного університету імені В. Даля. – Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. – Вип. 3 (56) – С 163 – 168.

4. Царькова О. В. Особливості допомоги батькам, які виховують дітей з особливими потребами / О. В. Царькова // Проблеми сучасної психології / Збірник наукових праць К-ПНУ імені І. Огієнка, Інституту психології імені Г. Костюка НАПН України. – Кам'янець-Подільський: «Аксіома», 2014. – Вип. 23. – С. 687–695.

УДК 373.3.013:378

КАЛАБІШКА Н.М.
ЛАЛЯК Н.В.

Мукачівський державний університет, Україна

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Перед закладами загальної середньої освіти надзвичайно гостро постала проблема формування незалежної, вільної особистості школяра, здатної самостійно осмислювати явища навколишньої дійсності, активно брати участь у вирішенні важливих питань життя колективу, вміти формувати, висловлювати і відстоювати свою думку та поважати думку інших людей. В Концепції Нової української школи зазначено, що сучасні школярі мають жити в умовах демократії, а готувати молодь до життя в таких умовах неможливо шляхом бездумного і безпосереднього засвоєння встановлених істин [1].

Творчих педагогів-практиків сьогодні хвилює проблема «мовчання школярів», їх байдужість чи невміння інколи висловитись з приводу гострих питань діяльності класу, школи, міста, країни, визначення власного ставлення до них. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є формування в учнів критичного мислення.

Погляди вчених на можливість формування критичного мислення у школярів досить суперечливі. Так, О. Тягло наголошує, що критичному мисленню можна і треба вчити. «Його культуру слід цілеспрямовано і терпляче вирощувати на всіх рівнях, починаючи з першого класу школи, потім – у вищому навчальному закладі. Ні економічні, ні політичні, ні культурні перетворення на шляху входження України в світову спільність розвинених країн не будуть стійкими і успішними без паралельної і навіть випереджаючої зміни менталітету людей – системи ідеалів, цінностей, норм, традицій, а також алгоритмів сприйняття, мислення і практичного перетворення реальності. Одним із шляхів бажаних змін, що відповідають апробованому досвіду демократичних країн, є традиція критики чи, більш конкретно, критичного мислення» [2].

Окремі аспекти розвитку критичного мислення в учнів розглядалися у працях С. Векслера, А. Байрамова, А. Липкіної, Л. Рибак, В. Сінельнікова. Вчені ставили питання про розвиток уміння самостійно осмислювати навчальний матеріал, виконувати нестандартні завдання, робити висновки, помічати як власні помилки, так і помилки своїх однолітків. Про розвиток пізнавальної діяльності, можливості заперечувати педагогу, виказувати власні думки дізнаємось із досліджень Ш. Амонашвілі та В. Сухомлинського.

Проте деякі вчені (С. Рубінштейн, Ж. Піаже, В. Штерн та ін.) з недовірою відносились до розвитку критичного мислення в учнів початкових класів. Вони

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>